

דף מקורות (3) – כשרות העופות (עשיית, תשפ"ג)

א. בעיות בשחיטה המודרנית

מאמר: [סקירת ההבדלים בין עופות בכשרות הבד"ץ לכשרות הרבנות / הרב משה כ"ץ](#)

מאמר: [הנהגות שחיטה – פלייש / הרב ברוך רושגולד](#)

סרטון קצר של הרב משה כץ על ההבדלים בין הכשרויות: <https://youtu.be/1fFvBQCPag>

ב. לפני השחיטה

א. חיסונים – הרב משה כ"ץ

כיום אין פיקוח כללי של הרבנות הראשית על הזריקות, בעופות עם הכשר הרבנות, אבל יש משחטות שדואגות לפיקוח על כך מטעמן, ומעבירות מידע לרבנות הראשית. גם יש משחטות של עופות בהכשר הרבנות, שהעופות שהם מקבלים לשחיטה הם עופות ממאגר העופות של הבד"צים, ולכן אין בהם חשש בשל הזריקות. שאלנו רב משחטה של עופות בהכשר רבנות מהדרין, למה הם מקבלים עופות שעשו להם זריקות בלא פיקוח. הרב השיב שראשית, היום אין שום חשש של טרפות בזריקות, כי אורך המחט קצר מאוד, ואינו יכול להגיע לאיברים הפנימיים. שנית, הצוותים של המזריקים הינם מיומנים, ויודעים כיצד להזריק בלי לפגוע באיברים פנימיים, ולכן אין שום צורך בהשגחה.

לעומת זאת בבד"צים השונים ישנן הנהגות שונות: העדה החרדית – דואגים שיזריקו רק בשוק העוף, ויש מגמה לעבור לזריקה בחזה; שאר הבד"צים – דואגים שיזריקו בחזה, במקום של עובי הבשר; דרך הפיקוח של הבד"צים היא העמדת משגיחים בזמן הזריקות, כדי לוודא שאין מזריקים במקומות בעייתיים או בצורה בעייתית מבחינה הלכתית.

ב. שולחן ערוך יורה דעה הלכות טריפות סימן נח סעיף ב

העוף שדרסו אדם ברגליו או טרפו לכותל, או שרצצתו בהמה, או שנחבט על דבר קשה, חוששין לו. הגה: וכן אם נפל אבן או דבר קשה על גופו, וכן בבהמה אם הוא בדבר שיש לחוש בבהמה (כל בו וא"ו הארוך טור וב"י ור"ן ורשב"א ור' ירוחם).

ג. הרב משה כ"ץ

נוהלי הרבנות הראשית בנושא זה הם: "כמו כן ינחו את המשקים הנ"ל בצורת העמסת העופות על המשאית, לא לדחוס יותר מדי עופות בכלובים ולא לזרוק את העופות. מפקח מטעם הרבנות יבדוק את המצב בתחום הנ"ל ויפקח על ביצוע ההוראות. במשחטות שפריקת הלולים נעשית בצורה ידנית, ידאג הרב שלא יזרקו את הכלובים אלא יורידו אותם בנחת למנוע חשש 'נפולה'." הבד"צים טוענים שיש להם השגחה בזמן איסוף העופות. לעומת זאת בעופות של הרבנות כיום אין פיקוח הלולים, ובהובלה ובפריקה, אלא אם כן הן נעשות בזמן שהמשגיחים נמצאים במשחטה. ואולם כמו שצינו לעיל, יש משחטות שמקבלות עופות ממאגר העופות של הבד"צים, ואז יש השגחה על העופות מחשש 'נפולה'.

בשנת התשע"ב תיקן משרד החקלאות תקנות, כיצד לאסוף ולהוביל את העופות, במינימום נזק וצער. ומי שיעיין שם יראה שעל פי התקנות שתוקנו, נפטרו הבעיות ההלכתיות האפשריות שהוזכרו לעיל.

ג. השחיטה – קצב השחיטה והבדיקות

ד. בבלי חולין ט ע"א

אמר רב יהודה אמר שמואל: כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה - אסור לאכול משחיטתו, ואלו הן הלכות שחיטה: שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה, ועיקור. ... קמ"ל: כיון דלא גמר, זימנין דשהי ודרסי ולא ידע.

ואמר רב יהודה אמר שמואל: הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה... לא בדק מאי? ר' אליעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברי' ינאי אמר: טרפה ואסורה באכילה; במתניתא תנא: נבלה ומטמאה במשא. במאי קמיפלגי? בדבר הונא, דאמר: בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה, נשחטה - הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה.

ה. שולחן ערוך יורה דעה הלכות שחיטה סימן יח סעיף יא

השוחט בהמות רבות או עופות הרבה, צריך לבדוק בין כל אחד ואחד; שאם לא עשה כן ובדק באחרונה ונמצאת סכין פגומה, הרי הכל ספק נבילות ואפילו הראשונה. הגה: ומי שרוצה להכניס עצמו לספק זה אין צריך לבדוק סכין בין שחיטה לשחיטה. (ת"ה סימן קפ"ד וב"י בשם בעל המאור והרשב"א וע"י ס"ק י"ז).

1. פניני הלכה כשרות ב, כ, יג (עמ' 26-27)

בעופות לא משתלם לבדוק את הסכין לאחר כל שחיטה, שכן מחיר זמן הבדיקה יקר ממחירם של עופות רבים, ועדיף שאם יימצא פגם בסכין יטריפו את כל העופות שנשחטו על ידי אותה סכין מעת בדיקתה הקודמת. לכן קבעו שבדקים את הסכין כל כחצי שעה. וככל שההשגחה קפדנית יותר כך מקפידים לקצר את הזמן שבין הבדיקות, ודואגים לשמור בנפרד את העופות שכל שוחט שחט, כדי שאם הסכין תימצא פגומה יידעו לזרוק את העופות שנטרפו על ידו. אולם למעשה, כל זמן שהשוחט אמין וירא שמייס, אין כל כך צורך לדקדק בזה, מפני שהסכינים שלנו כיום עשויות ממתכת חזקה, ואין כמעט סיכוי שייפסלו בשחיטה. שכן הפגימה שפוסלת היא 'אוגרת', היינו שאם יעבירו על הסכין שעה, היא תתקע במקום הפגם (חולין יז, ב; שו"ע יח, ב), והסיכוי שבמשך השחיתות ייגרם לסכין פגם כזה – אפסי. ומה שהרחיבו חכמים בהלכות בדיקת הסכינים, מפני שמעיקר הדין, בשעת הצורך, מותר לשחוט בסכינים של אבן או עץ, והיה צריך לדקדק שלא יהיה בהן פגם. ואף סכיני המתכת בעבר לא היו חדות כל כך, עובדה שהורו חכמים לבדוק אותן הן בציפורן והן בבשר האצבע, ובדורות האחרונים בודקים אותן בציפורן בלבד, מפני שבדיקתן על הבשר גורמת לחתכים באצבע (לעיל יח, ו).

2. שולחן ערוך יורה דעה כה, א

השוחט צריך שיבדוק בסימנים אחר שחיטה אם נשחטו רובן, או שיראה בשעת שחיטה שהם שחוטין רובן; ואם לא ראה שרובן שחוטין, אסור. הגה: ונהגו לבדוק בדרך זה, שתוקף אגודל על שיפוי כובע ומתוך הדחק יפלטו הסימנים לחוץ, ואז יוכל לראות אם נשחטו רובן, גם אם עבד שמוטה כי אם לא יכנסו הסימנים לפניו לאחר שהסיר אצבעו, הוה שמוטה וטריפה (הנהגות בשחיתות). מיהו אין צריך לבדוק אחר שמוטה, דסמכין ארובה כמו בשאר טריפות...

ח. ערוך השולחן יורה דעה כה, ב

ואין לשאול הרי החזיר הסכין על כל הצדדים ובוודאי נשחטו רובן דאין זה ראייה דלפעמים הסימנים נשמטים אילך ואילך וסבור הוא שנשחטו ובאמת לא נשחטו ולכן אי אתה רשאי להתיר מן הספק מה שהוא בחזקת איסור [רשב"א בתה"ב שער ב' בית ב'] וגם אין לומר דניזיל בתר רובא ורוב השוחטין שוחטין רוב הסימנים דכיון דבחזקת איסור עומדת י"ל סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא ועוד דרוב זה אינו מבורר דכמה פעמים אין רוב הסימנים נשחטין [מרדכי פ"א]...

ט. משנה ברורה תרה ס"ק ב

.... ובמקום שמתקבצים הרבה ביחד ודוחקין זה את זה והשוחטים נעורים כל הלילה בפנים זעופים ואינם מרגישים בסכין מפני רוב העבודה. ויכול לבוא לידי איסור נבילה טוב יותר לשחוט הכפרות יום או יומים קודם יוה"כ כי כל עשיית הוא זמן לכפרות [פמ"ג ע"ש]. או שישבבו על ראשיהם במעות ותחשב להם לצדקה שלא יהיו נכשלין באיסור נבילה ח"ו. [ומי שיכול ורוצה מן המובחר יקרא השוחט לביתו באשמורת הבוקר וכהיום המנהג בכמה מקומות שהשוחטין נעורים והולכין לבית כל אחד אחר חצות הלילה עד אור היום ולכן מן הנכון שישנו השוחטים מקודם כדי שלא יתעלפו. וכן צריכים להכין כמה סכינים בדוקים ובשעת שחיטה יראה לבדוק בכל פעם ולא יסמוך על מה שבדק תחילה. והנה אף כששוחט בבית בעה"ב הדרך הוא שבאים ג"כ מבע"ב הסמוכים ובפרט כששוחט בביתו באים הרבה שלוחים ביחד עם כפרות ומחמת שצריך לשחוט כפרות הרבה אין הזמן מספיק לבדוק בכונת הלב כדי י"ב בדיקות וקרוב הדבר שמחמת הנחיצה לא ידקדק היטב בבדיקה לכן העצה היעוצה שעכ"פ אחר שחיתת כל העופות של בעה"ב אחד יבדוק טרם ילך השליח עם העופות כדי שיתברר לו אם נמצא סכיני יפה שאסור לאכול קודם הבירור ואם נמצא פגום יטרוף כל העופות של בעה"ב זה]:

י. הנהגות שחיטה - פלייש / הרב ברוך רושגולד

בשחיטה שלנו הנהגנו שלפני כניסת העופות למכונת המריטה העמדנו שני משגיחים שבדקים פעם נוספת אחר השוחט כל עוף ועוף ע"י תקיפת אגודל לראות באם נשחט כהלכה. ואע"פ שכל שוחט תוקף אגודל כמפורש בגמ', מכל מקום לענ"ד יש כיום חיוב גמור ע"פ הלכה להעמיד משגיחים ע"י יותר מכל שאר בדיקות שנעשים, מאחר דכל שוחט שוחט לכה"פ עשר עופות לדקה שהם כשלוש מאות עופות לחצי שעה וכך גם מקובל בכל הבד"צים וכמדומני שהוא מהמלאכות הקשים ביותר להיות מרוכזים במחשבה אחת כחצי שעה דהיינו לראות בכל עוף ועוף - 'הנה הסימנים שחוטין! הנה הסימנים שחוטין! וכו', דכל שוחט שקוע בבעיותיו וצרותיו, ועיניו ראו עופות שנשחטו ואין בהם רוב, ועופות שבלעו הסימנים, הגרמות, עופות מתים וחיים שקפצו לתוך הליין המוליד את העופות השחוטין למריטה...

אשר ע"כ נראה לענ"ד ברור שיש חיוב בדורנו להעמיד משגיחים על השחיטה מדינא יותר מכל שאר הבדיקות הן של הצומת הגידין וכ"ש של הריאות (דכל הטריפות שמטריפים בריאות הוא מספק דאין אנו בקיאים. וטריפה ודאית בריאות של עופות פטם הוא דבר נדיר). דרבונו דכו"ע, דהלא כשהגידול (המשק) של העופות הבא לפנינו הוא בריא ואין בו מיעוט המצוי של טרף אין כלל חיוב בדיקה וכשר הוא למהדרין מן המהדרין [ונידוע מה שכתב הש"ך (סי ל"ט, ס"ק ד') וז"ל: "ולמה לו לבעל נפש להחמיר בדבר שפשוט היתרו בש"ס וכל הפוסקים, ראשונים ואחרונים" עכ"ל], ובכ"ז מחמירים לבדוק, ואילו לבדוק שיצא מחזקת איסור לא בודקים? דלהרמב"ם ודעימי' הוי נבילה

אלעזר גולדשטיין

דאורייתא ולשון הש"ך בסי' כ"ה סק"א 'והוי נבילה', ובישמלה חדשה' כתב הרי זה ספק נבילה דאורייתא ויעוין בפמ"ג בישפתי דעת' סק"א שכתב, דמה שכתב הישמלה חדשה' דהוי ספק נבילה הוא ט"ס וצ"ל נבילה ודאית יעו"ש, ולדעת התוספ' הוי עכ"פ איסור דרבנן. וא"כ מאי שנא שחייבנו את כל כותבי הסת"ם לתת למגיהים ואילו את השחיטה לא מחייבים בבדיקה נוספת בו בזמן שהחששות בשחיטה הם עשרת מונים יותר מכתבת סת"ם ולזה לא נחשוש כלל? אתממה. דידוע מה שכתב החת"ס באו"ח סי' ר"ה בשם אחד מרבותיו הרב המופלג מו"ה מענדל לילג וצ"ל שרגיל על לשונו ע"ד הלצה, המלך זקן וכסיל הידוע בזקנותו יושב לו על כסא של ג' רגליים, א. חזנים שיוליכו כל תפילות ישראל אל מחוץ למחנה כקדשים פסולים ר"ל, ב. השוחטים שיאכילו כל הקהילה נבילות וטריפות, ג. סופרי סת"ם שיופסלו כל תפילין ומזוזות על ידם, ודי לו למלך זקן בזה וה' ירחם, עכ"ל, יעו"ש. ... וכך כמובן הנהגתי בשחיטה שבפיקוחי – אנו מעמידים 4 משגיחים, 2 משגיחים בשני עמדות, בכל לין משגיח, ועוד 2 שמתחלפים איתם בכל 30 – 20 דקות ובודקים את בית השחיטה בכל עוף ועוף. גם תיקנו תמריץ בשווי 100 ₪ לעודד הריכוז של עבודתם, אותו מקבל כל משגיח שמוצא עוף שלא נשחט כראוי (ומהנסיון אנו רואים שכשתופסים עוף כזה ומביאים אותו לחדר השוחטים בקול רעש גדול יש התעוררות גדולה בנושא זה).

יא. סיכום הנלע"ד

סוגיה זאת היא מהסוגיות שאין להם בית אב ברור בהלכה, הביקורת של הרב ברוך רוגשלר נשמעת הגיונית ברור שצריך לשים גבול לקצב השחיטה. מאידך צריך גם לברר מה אסור ומה מותר. למעשה וודאי שכדאי לוודא האטה בקצב ורצינות גדולה יותר ביחס לשחיטה אולם כמו כל התחום הזה יש לשקול את הנזק מול התועלת. בכל המאמר לא מצאתי נתונים סטטיסטיים: לא מסכם סיכום ברור מה התוצאות של הבדיקה הנוספת, כלומר האם אכן זה תופעה מצויה או שמדובר במקרים של פעם ב-100,000 עופות. לפי התיאור בסוף נשמע שמדובר על מקרים נדירים ביותר אחד לכמה אלפי עופות, וממילא נראה שעיקר הדין הוא בדיקת השוחט עצמו.

ד. בדיקות טריפה בעופות

יב. שולחן ערוך יורה דעה לט, א

אין צריך לבדוק אחר שום טריפות מן הסתם, חוץ מן הריאה צריך לבדוק בבהמה וחייה אם יש בה סרכא (ריב"ש ור"י חביב וע"פ); וכל הפורץ גדר לאכול בלא בדיקה, ישכנו נחש. (קהלת י, ח)...

יג. דרכי תשובה סימן לט ס"ק יד

אבל כל מין עוף אין צריך בדיקה כלל. רמב"ם פרק י"א מהלכות שחיטה. ועי' ברא"פ ריש סי' זה ובמנחת אהרן סק"ג וכ' בלב"ש סק"ג דמ"מ אם נמצא באיזה זמן ובאיזה מקום ששכיח איזה ריעותא בריאה של עוף צריך לבדוק כמו בבהמה משום דמסתבר דמה דשכיח בה ריעותא הוי כנוולד בה חשש עיין שם

יד. הרב משה כ"ץ – בדיקת ריאה

יש מחלוקת שו"ע ורמ"א, אם ניתן לנפח ריאה של עוף כדי לבדוקה. מרן סובר שניתן לעשות זאת, ואנו בקיאים לבדוק (וכך היא גם שיטת 'כף החיים' למעשה), אבל הרמ"א סובר שאין דרך לבדוק למעשה. כיום אין נפקא מינה בין השיטות, כי כל עוף עם 'ריעותא' בריאה, נשלח ישר ל'טרף'. כי במשחטה תעשייתית אין שום אפשרות מעשית לבדוק, ולא שווה למשחטה לבזבז זמן וכסף על כך, ולכן כל ספק נחשב 'טרף'...

נוהלי הרבנות הראשית בנושא בדיקת הריאות, הם (עמ' 16): משגיח נוסף הממונה על בדיקת הריאות ב'כשר' – בדיקה מדגמית, במקרה של ריעותות בריאות יבדקו את כל הריאות. ב'מהדרין' וב'חלק' – יבדקו משגיחים את כל הריאות. יש בד"צים שבודקים את הריאה כאשר העוף מסתובב על ה'ליין', והבדיקה מתבצעת בראייה, ובמידת הצורך גם במישוש. ויש בד"צים שבודקים בצורה איטית יותר, כאשר העוף מונח על גבי שולחן, והמשגיחים בודקים את הריאה בקצב שלהם ואינם כבולים לקצב של 'ליין'.

טו. הרב משה כ"ץ – פריקה

בספר נוהלי הרבנות הראשית (עמ' 16) כתוב: הרב ימנה משגיחים יראי שמים שיש להם ידע ונסיון במקצועם והוסמכו לכך ע"י הרבנות כדלהלן. משגיח אחד הממונה על צומת הגידין 'בוקא דאטמא' ושברים שתפקידו לבדוק בריאה ובמשוש כל רעותא שתהיה וכאשר יש שאלה יוריד המשגיח את העוף מהליין ויניח אותו בעגלת השאלות עד שהרב יבוא ויפסוק.

במשחטות של הבד"צים, יש אדם שממונה על בדיקת 'בוקא דאטמא', וזו כל עבודתו. בחלק ממשחטות הבד"צים יש משגיח יהודי שבדק זאת, ובחלק מהן יש פועל אחר שבדק, לפעמים אפילו פועל גוי. במשחטות בהכשר רבנות, אין אדם הממונה על כך, אלא השוחט שמחזיק את העוף לפני השחיטה, אמור לבדוק גם את פריקת הרגל. ומי שבדק את צומת הגידים אחרי

השחיטה, אמור לבדוק גם את פריקת הרגל. אלא שקשה מאוד לבדוק זאת כאשר העוף תלוי ברגליו.
נראה שפריקה ברגל היא בעיה נדירה, ואין צורך להעמיד משגיח מיוחד שיבדוק זאת. אבל כאשר אדם קונה עוף ומגלה שהרגל אינה מחוברת לגוף, הוא צריך להראות את העוף לרב פוסק המומחה בנושא זה. מי שלמד את העניין הלכה למעשה, יכול להבחין אם הפריקה קרתה לפני השחיטה או לאחריה. אם הפריקה קרתה אחרי השחיטה, אין בכך כלום.

טז. סרטון בדיקה של צומת הגידים

<https://youtu.be/QQIEQuiKFF4>

יז. הרב ד"ר ישראל מאיר לוינגר, מאור לכשרות עמ' 159

העלייה שנגרמה באחוזי הטריפות, אינה תוצאה של החמרה בלבד. ההחמרה הייתה קיימת גם קודם. היום יש באמת הרבה יותר טריפות. שכיחותן גורמת לצורך לבדוק אחריהן. באיזו תדירות צריכות הטריפות להופיע, כדי שיהיה צורך לבדוק אחריהן, הוא דבר שניתן לשיקול הדעת ומושפע גם מהאפשרות לזהות את הטריפות.
הטריפות בעופות הן בעיקרן שלוש, והן (לפי סדר שכיחותן כיום): נזקים בצומת הגידין, נזקי ריאה ונזקי מעיים. הנזקים הללו נידונו בפרקים השונים.
בקיטור נעמוד שוב על גורמי הטריפות השכיחות. הנזקים הנגרמים לצומת הגידין נובעים מהגידול המהיר של העופות וממחלת וירוס התוקפת את המיתרים ב'ברד', מעודף משקל יחסי - אין יחס מתאים בין גדילת העוף לבין התחזקות המיתרים בגוף, או מתאונות בהובלה לבית המטבחים. הנזקים הנגרמים לריאה הם: תוצאה של מחלות ריאה "Marek" או מחלות זיהומיות שונות. הנזקים הנגרמים למעיים, הם על פי רוב תוצאה של אי סגירת הטבור. מדוע הטבור לא נסגר? כאן ישנן כמה אפשרויות. יתכן שהשחיטה נעשית כשהעוף כל כך צעיר שהטבור לא נסגר. אפשרות נוספת היא ששק החלבון מזדהם ע"י חומר זר, אולי ע"י חיסון לתוך הביצה...

יח. שם עמ' 163

היום נפוצה תופעת קריעת גיד בצומת הגידין. בודקים אם יש שינוי ברגל: התקשות או התעבות. אם יש שינוי, פותחים ורואים אם הגידים שלמים. אם יש גיד קרוע, העוף טריפה.

יט. פניני הלכה כשרות ב כ, יד (עמ' 29)

עוד שאלה התעוררה, כיצד לבדוק את צומת הגידים. יש טורחים לחתוך את רגלי כל העופות, ומותחים את הגידים כדי לראות שהם שלמים. מנגד רבנים ומומחים טוענים שבדיקה זו אינה יעילה, כי במידה וישנו גיד שנקרע, החיתוך מפריע לראותו. ויש שאף סוברים, שהואיל ורק בודדים בקיאים בבדיקת צומת הגידים מבפנים, מוטב שלא לפתוח את הרגל לשם בדיקתה, אלא יש להביט על המקום מבחוץ, ואם על ידי מראה ומישוש נראה שהתעבה, מסתבר שקיבל דלקת ויש בו גידים קרועים. בפועל, בשתי השיטות פוסלים אותו אחוז של עופות, אלא שלדעת הבודקים מבחוץ, ההכרעות של חותכי השוק פחות מדויקות.

כ. הרב משה כ"ץ – צומת הגידים

בנוהלי הכשרות של הרבנות הראשית (עמ' 16 כתוב): בהכשר 'חלק' – יפתחו כל רגל ורגל לבדיקת הגידין. בהכשר 'מהדרין' – בדיקה ע"י ראייה ומישוש, ובנוסף לכך בדיקה מדגמית בפתחת הרגל לכל משק. הבדיקה המדגמית היא כל שעה עשר עופות. בהכשר 'כשר' – בדיקה מדגמית ע"י פתיחת הרגל לוודא שהמשק נקי, במקרה שאינו נקי יבדקו כל רגל...
ברבנויות השונות נוהגים הנהגות שונות בעניין זה. במשחטות רבות בודקים ב'ראייה ומישוש', כלומר מעמידים משגיחים שמסתכלים על כל רגל ורגל, וכאשר רואים 'ריעותא', ממשמים ואף לעיתים פותחים עם סכין, ומותחים את הגידים כדי לראות שאינם קרועים. כל זה נעשה כאשר העוף מסתובב על ה'ליין', ובמהירות מסוימת המשתנה ממשחטה למשחטה. יש משחטות שבהן כל עוף עם 'ריעותא' מורד מה'ליין', ובודקים את הרגל אחר כך בניחותא ולא כאשר למשגיח יש בערך שנייה אחת כדי לפתוח, לבדוק ולהכריע. יש משחטות שבודקים בדיקת מדגם בלבד, וכאשר אין מיעוט המצוי, אין מצריכים בדיקות נוספות. בכל המשחטות, כאשר אחוז העופות עם 'ריעותא' גבוה, משנים את צורת העבודה: מאטים את ה'ליין' ומעבירים שוחטים מרמפת השחיטה ל'ליין' של הבדיקה, כדי לבדוק את הרגליים. כאשר אחוז העופות עם 'ריעותא' גבוה מאוד, מכריזים על כל הלול 'טרף'; ובכל אופן ממשיכים לשחוט, ומעבירים את כל העופות לשיוק של עוף טרף, בלא הבחנה או בדיקה.

כא. סיכום

ככלל אין בדיקת טריפות קבוע בעופות אלא אם יש ריעותא. ברור שאם במציאות יש ריעותא בכל העופות נוצרת חובה לבדוק אלא שלמעשה נראה שבכל שלושת הסוגיות מדובר על תופעות שניתנות לזיהוי מבחוץ וממילא נשאר מקום לסמוך על הריעותא. אבל צריך פיקוח שאכן מדובר בתופעה ברורה. למעשה ראוי למצוא פתרון בדרך הגידול של העופות ולא רק בשאלת הכשרות הסופית שלהן.